

وزارت جهاد کشاورزی
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور - مرکز تحقیقات ماهیان سردآبی

عنوان گزارش علمی - تحلیلی:
**بررسی تأثیر استفاده از گیاهان دارویی در ارتقاء سلامت ماهیان و توسعه پایدار
صنعت آبزی پروری با تأکید بر پژوهش‌های انجام شده**

نویسنده:
مسعود کوشا

شماره ثبت
۶۸۰۶۴

وزارت جهاد کشاورزی

سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

مؤسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور - مرکز تحقیقات ماهیان سردآبی

عنوان گزارش علمی - تحلیلی: بررسی تأثیر استفاده از گیاهان دارویی در ارتقاء سلامت ماهیان و توسعه پایدار

صنعت آبی پروری با تأکید بر پژوهش‌های انجام شده

نویسنده: مسعود کوشا

همکار(ان): -

محل اجرا: استان مازندران

تاریخ شروع: ۱۴۰۳/۱۲/۱

مدت اجرا: ۸ ماه

ناشر: مؤسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور

تاریخ انتشار: سال ۱۴۰۴

حق چاپ برای مؤلف محفوظ است. نقل مطالب، تصاویر، جداول، منحنی‌ها و نمودارها با ذکر مأخذ بلامانع است.

«سوابق گزارش علمی و نویسنده»

گزارش علمی - تحلیلی: بررسی تأثیر استفاده از گیاهان دارویی در
ارتقاء سلامت ماهیان و توسعه پایدار صنعت آبی پروری با تأکید بر
پژوهش‌های انجام شده

شماره ثبت (فروست): ۶۸۰۶۴ تاریخ: ۱۴۰۴/۷/۱۲

با مسئولیت جناب آقای مسعود کوشا دارای مدرک تحصیلی دکتری
تخصصی در رشته تکثیر و پرورش آبزیان است.

گزارش توسط داوران منتخب بخش اصلاح نژاد و تکثیر و پرورش
آبزیان در تاریخ ۱۴۰۴/۰۶/۳۰ مورد ارزیابی و با رتبه عالی تأیید
گردید.

در زمان نگارش گزارش، نویسنده در:

ستاد ☐ پژوهشکده ☐ مرکز ☒ ایستگاه ☐

با سمت عضو هیئت علمی در مرکز تحقیقات ماهیان سردآبی مشغول
بوده است.

عنوان	«فهرست مندرجات»	صفحه
چکیده	۱	۱
۱- مقدمه	۳	۳
۲- مواد و روش‌ها	۵	۵
۱-۲- روش جستجو	۵	۵
۲-۲- معیارهای ورود و خروج	۵	۵
۳-۲- استخراج و ارائه اطلاعات	۵	۵
۳- نتایج	۶	۶
۱-۳- مکانیسم عملکرد گیاهان دارویی در ماهیان پرورشی	۶	۶
۲-۳- استفاده از گیاهان دارویی به عنوان محرک رشد	۹	۹
۳-۳- استفاده از گیاهان دارویی به عنوان عوامل ضد استرس و محرک ایمنی	۱۲	۱۲
۴-۳- استفاده از گیاهان دارویی به عنوان عامل ضد ویروس	۲۱	۲۱
۵-۳- استفاده از گیاهان دارویی به عنوان عامل ضد باکتری	۲۴	۲۴
۶-۳- استفاده از گیاهان دارویی به عنوان عامل ضد انگل	۲۹	۲۹
۷-۳- استفاده از گیاهان دارویی به عنوان عامل ضد قارچ	۳۳	۳۳
۴- بحث	۳۶	۳۶
۵- نتیجه گیری و پیشنهادها	۳۹	۳۹
منابع	۴۲	۴۲
چکیده انگلیسی	۶۱	۶۱

چکیده

پرورش آبزیان بیش از ۲۵ درصد کل مصرف پروتئین آبزیان توسط انسان را تامین می‌کند. با این وجود، توسعه آبی پروری و افزایش تقاضا برای آبزیان، باعث افزایش تراکم پرورشی در استخرها و در نتیجه افزایش استرس به آبزیان و همچنین افزایش شیوع بیماری‌ها شده است. اگرچه تاکنون داروهای شیمیایی زیادی به‌طور گسترده برای جلوگیری از بروز بیماری‌ها و درمان آن‌ها مورد استفاده قرار گرفته‌اند. اما این داروها باعث اثرات منفی زیادی از قبیل آلودگی محیط زیست، ایجاد ضرر برای سلامتی انسان، ایجاد مقاومت درگونه‌های باکتریایی و انباشته شدن در بافت‌های بدن آبزیان می‌شوند. از طرفی استفاده از مواد شیمیایی و هورمون‌ها به دلیل عوارض جانبی، تجمع در بافت ماهی، هزینه بالا، دسترسی دشوار به آنها، نیاز به جایگزینی مناسب با ترکیبات طبیعی از قبیل عصاره‌های گیاهی احساس می‌شود. مصرف بی‌رویه آنتی‌بیوتیک‌ها برای درمان بیماری‌های باکتریایی در آبی‌پروری سبب بروز مقاومت دارویی در سویه‌های باکتریایی شده، و کارایی داروها را کاهش داده است. به علاوه، سبب تجمع آنتی‌بیوتیک‌ها در بدن ماهی و مصرف کنندگان ماهیان شده است.

علیرغم تلاش‌ها برای جلوگیری از بیماری‌های عفونی در ماهیان پرورشی از طریق بهبود کیفیت آب، افزایش سرمایه‌گذاری در مدیریت بهداشت، افزایش امنیت زیستی و اجرای استراتژی‌های پیشگیری از بیماری (مانند پرورش ماهیان عاری از عوامل بیماری‌زا و واکسیناسیون ماهی)، این اقدامات به طور قابل توجهی وابستگی صنعت به آنتی‌بیوتیک‌ها یا خطرات بهداشتی مرتبط با آنها را برای مصرف کنندگان کاهش نداده است

در طی ۲۰ سال گذشته، تحقیقات گسترده‌ای در مورد اثرات بالینی گیاهان دارویی خوراکی بر رشد، ایمنی و مقاومت ماهی در برابر بیماری‌ها انجام شده است. این حوزه، به ویژه در ۱۰ سال اخیر، گسترش قابل توجهی را تجربه کرده است. اکثر این مطالعات در کشورهای کم‌درآمد و متوسط انجام شده است که ایران نقش برجسته‌ای در این زمینه داشته است. علاوه بر این، ۲۰ درصد از تحقیقات در کشورهای با درآمد بالا انجام شده است، که نشان‌دهنده علاقه جهانی به گنجاندن گیاهان دارویی در جیره غذایی آبزیان است.

ایران با آب و هوا و توپوگرافی متمایز خود، دارای حدود ۲۳۰۰ گونه گیاه دارویی یا معطر شناخته شده می‌باشد، که حدود ۷۰ درصد از این گیاهان در استان‌های اصفهان، کرمان، فارس، تهران، چهارمحال و بختیاری، آذربایجان شرقی، لرستان، آذربایجان غربی، همدان و مازندران متمرکز شده‌اند. این نشان‌دهنده فراوانی و پراکنش وسیع گیاهان دارویی در کشور است.

فراآورده های گیاهی طبیعی منابع بسیار غنی از ترکیباتی مانند آلکالوئیدها، فلاونوئیدها، رنگدانه ها، فنول، ترپنوئیدها، استروئیدها و روغن‌های فرار هستند، که دارای خواص متعدد از قبیل بهبود عملکرد رشد، محرك اشتها، تقویت سیستم ایمنی بدن، ضد استرس، ضد قارچ، ضد میکروب در آبزیان می‌باشند. از این رو بهتر است که مدیریت بیماری‌ها در آبی‌پروری برپایه روش‌های پایدار و دوستدار محیط زیست باشد. از آنجا که توجه زیادی به استفاده از گیاهان

دارویی به عنوان دارو برای کنترل و درمان بیماری‌های آبزیان به عنوان جایگزین مناسب برای داروهای شیمیایی شده است، لذا در این مطالعه استفاده از گیاهان دارویی به عنوان منابع در دسترس، ارزان و دوستدار محیط زیست برای افزایش سلامت با تاکید بر عوامل رشد، محرک ایمنی و مقابله با عوامل بیماری‌زای مختلف در ماهیان پرورشی مورد بحث قرار گرفته است.

کلمات کلیدی: گیاهان دارویی، محرک ایمنی، سلامت ماهیان، آبی پروری